

OKUMAYI NASIL SEVDİLER? ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ İLE MÜLAKATLAR

Yrd. Doç. Dr. Ali Fuat ARICI

Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi
afa@dumlupinar.edu.tr

Öz

Okumayı öğrenmek ve bunu alışkanlık hâline getirerek yaşam boyu devam ettirmek eğitimin en temel hedeflerindedir. Bu araştırmada, okumayı seven öğrencilerin okuma alışkanlığı konusundaki görüşlerine başvurularak bu sevgiyi nasıl kazandıkları, buna etki eden unsurlar, aile bireyleri ve arkadaşlarıyla ilişkileri ortaya konmaya çalışılmıştır. Bunun için öncelikle Dumlupınar Üniversitesinde öğrenim gören 125 öğrenciye okuyucu anketi uygulanmış ve okumayı seven 9 öğrenci belirlenmiştir. Bu öğrencilerle okuma sevgisi üzerine mülakat yapılmıştır. Çalışmanın sonunda, öğrencilerin görüşleri ışığında okuma sevgisi üzerine yorumlar yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Okuma sevgisi, Türkçe eğitimi, üniversite öğrencileri

HOW HAVE THEY LOVED READING? INTERVIEWS WITH UNIVERSITY STUDENTS

Abstract

Learning to read and sustaining it as a lifelong habit are among the main objectives of education. This study aims to determine how students have acquired this habit, the factors affecting this acquisition and their relations with their family members and friends through their opinions about the reading habit. For this purpose, a reader questionnaire was carried out on 125 students at Dumlupınar University and thus 9 students who love reading were determined. Then, interviews were conducted with these students on reading pleasure on the strength of students' opinions.

Key words: Reading pleasure, Turkish language teaching, university students

GİRİŞ

İnsanlar hayatı ancak bildikleri kadarıyla algılayabilir ve yaşayabilirler. Bilinmeyen şeylerin hayalini kurmak bile neredeyse imkânsızdır. Her geçen gün insanlığın bilgi birikimi biraz daha artmakta, bunları takip etmekse gün geçtikçe zorlaşmaktadır. Bugüne kadar insanlığın eriştiği bütün bilgi ve tecrübelerin kitaplarda olduğu düşünüldüğünde, iyi bir okuyucu olmanın gereği iyice belirginleşmektedir.

İnsanların okuma ihtiyacı günden güne daha da artmaktadır. Bugün dünyada her gün binlerce yeni kitap yayımlanmaktadır. Artık bireyler bir taraftan yeni gelişmeleri öğrenme ihtiyacı duyarken, diğer taraftan geçmiş bilgileri tazeleme ge-

reksinimi içindedirler. Bilgi ve bilimin, toplumu ilgilendirme durumu da bu paralelde ilerlemektedir. Dolayısıyla okuyucu olmak eskiden artı bir özellik olarak düşünülürken artık kaçınılmaz bir gereksinim hâline almıştır.

Okumayı öğrenmek ve bunu bir alışkanlık hâline getirip bütün bir hayatı boyunca devam ettirmek bugün dünyanın hemen her yerinde öncelikli eğitimsel hedeflerden birisidir. Aslında, insanlarda “doğuştan okuyabilme” potansiyeli vardır, fakat bu potansiyelin gelişmesi eğitimle mümkündür. Okuma gelişebilen, geliştirilebilen bir beceridir (Özby, 2005). Okumayı geliştirmek ve alışkanlık hâline getirmek için dünyanın pek çok yerinde kampanyalar düzenlenmektedir. Örneğin İngiltere’deki ulusal okuma kampanyası “Okumaya Devam Et!” (Read On) ile Amerika’daki “Okumaya Tutulun!” (Get Caught Reading) kampanyaları bunların en meşhurlarındandır.

Türkiye’de MEB tarafından 2004 yılında lise öğrencileri için, 2005 yılında da ilköğretim öğrencileri için hazırlanan “100 Temel Eser” okuma kampanyaları, anılan diğer kampanyalarda olduğu gibi temelde çocuklara ve gençlere okuma alışkanlığı kazandırmaya yönelik olarak hazırlanmıştır. Ancak, yapılan bu kampanyalara rağmen öğrencilerin okuma alışkanlıklarının yeterince geliştirilemediği görülmektedir. Nitekim Arıcı (2008) tarafından yapılan bir araştırmada, Türkiye’deki lise öğrencileri için başlatılan “100 Temel Eser” okuma kampanyası hakkında öğrencilerin % 90’ının kampanya hakkında bilgi sahibi olmasına rağmen, öğrencilerin % 12,9’unun bu kitaplardan “hiçbiri”ni okumadıkları; % 60,0’inin “1–10 arası”; % 9,5’inin “11–20 arası” yine % 9,5’inin “20’den çok”; % 5,1’inin bu 100 kitaptan “20’den çok” okudukları görülmüştür.

Yine son zamanlarda yapılan birçok araştırmada da (Çocuk Vakfı, 2006; Dökmen, 1994; Mullis vd., 2004; Özcelebi ve Cebecioğlu, 1990; Özen, 2001; Saracaloğlu, Bozkurt ve Serin, 2003; Tosunoğlu, 2000) Türkiye’nin okuma alışkanlığı konusundaki “olumsuz” durumu görülmektedir.

Okuma konusundaki araştırmalara bakıldığında bunların çoğunlukla durum tespiti veya okuma motivasyonu konularında olduğu görülmektedir. 2000 yılında Amerika’da yayımlanan bir raporda (National Institute of Child Health and Human Development/Ulusal Çocuk Sağlığı ve Gelişimi Enstitüsü), okuma sevgisi veya okuma sevgisinin okuma başarısına etkisi konularında hiç araştırma yapılmadığını göstermektedir. Türkiye’deki okumayla ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde maalesef aynı durum gözlenmektedir. Hâlbuki Moore vd.nin (1999) de belirttiği gibi okumayı sevmek gençlerin okuma başarısında önemli bir köşe taşıdır.

Çocuklara ve gençlere okumayı sevdirmek için yapılabilecek önemli çalışmaların içinde olumlu örneklerin sunulmasının katkı sağlayabileceği düşünülebilir. Bunun için kitap okumayı hayatının bir parçası hâline getirmiş gençlerin, bunu nasıl başardıklarının bilinmesi diğerlerine olumlu örnek teşkil edebilir. Çalışmamız bu boşluğu doldurmaya yöneliktir. Bu amaçla, öncelikle okumayı seven öğrenciler belirlenmiş, daha sonra da onların okuma alışkanlığı konusundaki görüşlerine baş-

vurularak bu sevgiyi nasıl kazandıkları, buna etki eden unsurlar, aile bireyleri ve arkadaşlarıyla ilişkileri ortaya konmaya çalışılmıştır.

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Çalışmamızda, önce Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi ile Mühendislik Fakültesinde öğrenim gören 125 öğrenci yer almıştır. Sonra bu öğrencilerden okumayı seven 9 öğrenci ile araştırma sürdürülmüştür.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama araçları, demografik veri formu, okuyucu anketi ve mülakattan oluşmaktadır. Demografik veri formu katılımcılar hakkında demografik bilgi almak için oluşturulmuştur. Okuyucu anketi ve mülakat soruları, Strommen ve Mates (2004)'in çalışmasından uyarlanmıştır. Anket yedi soruluk olup öğrencilerin kitap okumayı sevip sevmediklerini belirlemek içindir. Mülakat ise dokuz sorudan ibaret olup okumayı seven öğrencilerin görüşlerinden oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Türkçe Eğitimi Bölümü ile Seramik Mühendisliği Bölümü üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerine öncelikle okuyucu anketi uygulanmıştır. Bu anket yoluyla katılımcıların okumayı sevip sevmedikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Anket sonucuna göre bu öğrencilerden 9'u kitap okumayı sevdiklerini ifade etmişlerdir. Daha sonra okumayı seven bu 9 öğrenciyle mülakat yapılarak onların kitap okuma konusundaki görüşleri alınmaya çalışılmıştır. Mülakat soruları şu şekildedir:

- Ankette kitap okumayı sevdiğini belirtmişsin. Öncelikle okumayı sevmenin sebebi nedir? Bunu kısaca açıklar mısın?
- Okumaya ne zaman ve nasıl karar verdiğini hatırlıyor musun?
- Okuduğun kitapları nereden ve nasıl temin ediyorsun?
- Aile bireyleriyle veya arkadaşlarıyla okuduğun kitaplar hakkında konuşur musun?
- Okumayı sevmende aile bireylerinin katkısı olduğunu düşünüyor musun?
- Okuduğun ilk kitabı hatırlıyor musun?
- Okuduğun kitaplardan en çok sevdiğin hangisidir?
- Ailende veya arkadaşların arasında kitap okumayı sevenler var mı? Senin onlara bu konuda katkı oldu mu?
- İyi bir okuyucu olmak için sence en önemli şey nedir?

Mülakat sorularının analizinde “içerik analizi” tekniği kullanılmıştır. Her bir soruyla ilgili öncelikle alt kategoriler oluşturulmuştur. Araştırmaya ilişkin yo-

rumlar bu alt kategoriler üzerinden yapılmıştır. Alt kategoriler oluşturulurken üç farklı uzmanın görüşü alınmıştır. Üzerinde mutabık kalınan kategoriler araştırmaya dâhil edilmiş, mutabık olunmayanlar ise çalışma dışı bırakılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Kitap okumayı seven öğrencilerle yapılan birebir görüşmelerin temel alındığı bu çalışmada, öncelikle öğrencilerin genel düşünceleri verilmiş, devamında da onların –daha çok- ilginç olan ifadeleri aynen sunulma yoluna gidilmiştir.

Kitaplar ruhumu olgunlaştırıyor. Kitap okumayı seven üniversite öğrencileri okumanın sebebi ile ilgili olarak kitap yoluyla bilgi ve birikimlerini artırmanın yanı sıra hayatı, insanları, toplumu tanıma imkânı bulduklarını, bu yolla içinde buldukları ve bulunmadıkları dünyayı da öğrenme şansına sahip olduklarını ifade etmektedirler. Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencilerinden Tuğba'nın (22) görüşleri dikkate değerdir:

Okumak, hiç bilinmedik yeni bir yeri keşfetmek gibi. Ne anlatılacağı, içinde ne yazdığını bilmediğin bir rüya âlemine dalmak... Öğrenilecek şeylerin sınırsız olduğuna inanıyorum. Kenarda, köşede kalmış bilmediğim şeyler beni mutlu ediyor. Gitmediğim, görmediğim yerleri gezme şansını buluyorum sayfaların arasında... En önemlisi, ruhumun olgunlaştığını, okuduğum her yeni kitabın ruhumdaki boşluğun kendine ait olan kısmını doldurduğunu düşünüyorum.

Öğrenciler okudukları kitaplarla bir taraftan bilgilenirken diğer taraftan da çeşitli yeteneklerini (anlama, konuşma, dinleme, yazma, yorum yapma vb.) geliştirme imkânı bulurlar. Hatta okunan roman, hikâye gibi kitaplarla öğrenciler problemlerine çözüm bulabilir, sıkıntılarını giderebilirler.

Kitaplarla kendimi keşfediyorum. Kendileriyle konuşulan öğrenciler, bilmedikleri, yabancıları oldukları olayları ve durumları bu vasıta ile tanıma fırsatı bulduklarını, günlük streslerinden bu yolla kurtulduklarını ifade etmektedirler. Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencilerinden Hüseyin'in (22) konuyla ilgili görüşleri ilginçtir:

Okuduğum zaman kendimi bambaşka bir dünyanın içinde buluyorum. Dertlerimden, sıkıntılarımın, gündelik yaşamın sorunlarından kurtulduğumu hissediyorum. Kitaplar beni yeni ufuklara alıp götürüyor. Okudukça özgünlüğün ne demek olduğunu anlıyor, kendimi keşfediyorum.

Kişinin kendini keşfetmesinde, toplumdaki rol ve statüsünün belirlenmesinde; toplumun yapılaşma ve devamı açısından istenilen kavramların, değerlerin, yargıların ve davranışların oluşmasında, kitap okuma alışkanlığının önemli olduğu hususunda psikologlar, sosyologlar ve edebiyatçılar hemfikirdirler (Tosunoğlu, 2000).

Kitap okumak beni rahatlatıyor. Kitap okumayı seven öğrenciler, okudukları kitaplardaki anlatılanlar yoluyla kendilerini geliştirdiklerini, olaylara bakışlarının değiştiğini anlatmaktadırlar. Ayrıca okunan olaya dayalı metinlerde (hikâye, roman vb.) kahramanlarla kendilerini özdeşleştirmekten keyif aldıklarını ve bu sayede çok farklı kişiliklerle bir nevi arkadaşlık kurarak kendilerini tanıma ve insan hayatına dikkat etme imkânı bulduklarını belirtmektedirler. Yine gençler bu yolla daha huzurlu olduklarını da ilave etmektedirler. Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencilerinden Ebru'nun (24) bu konuyla ilgili görüşleri şöyledir:

Kitap okuyarak rahatladığımı düşünüyorum. Zaten kitap okumaktan daha anlamlı ve kazançlı bir iş olduğuna da inanmıyorum.

Okuyarak rahatlamak, pek çok okuyucunun kitap okuma amaçlarından biridir. Bireyler topluma uyabilmek için okurlar; bilgi edinmek, meslek öğrenmek, haber almak, olayları doğru yorumlayıp işlerini ona göre düzenlemek gibi amaçlarla okumak, topluma uyuma amacını taşır (Göğüş, 1978).

Kitap okumaya lise yıllarımda başladım. Okumayı seven üniversite öğrencileri genellikle çocukluk yıllarında -ilkokulda- kitap okumaya başladıklarını ifade etmektedirler. Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencilerinden Muhammet'in (21) konuyla ilgili düşünceleri farklıdır:

Kitap okumaya lise yıllarımda başladım. O zamana kadar kitap okuduğumu hatırlamıyorum. O yıllarda edebiyat ve tarihe karşı ilgi duymaya başladıktan sonra tarihî romanlar okumayı sever oldum. Daha sonra başka kitaplara da yöneldim.

Güneş (2006), okuma alışkanlığının çocukluk yıllarında edinilmesi gereken bir beceri olduğunu belirtmekte, bunun geliştirilmesinde de okuma ilgisinin öneminden bahsetmektedir.

Öğretmenimin okuttuğu kitaplar beni okumaya alıştırdı. Mülakata katılan gençler, ailelerinin -özellikle anne ve babanın- okuma konusunda kendilerine yol gösterdiklerini, onların da genelde okumayı seven kişiler olduklarını ve onları model aldıklarını belirtmektedirler. Seramik Mühendisliği Bölümü öğrencilerinden Bengü (23)'nün konuyla ilgili görüşleri şöyledir:

İlkokulda okurken ailemin bana hediye ettiği kitaplarla okumaya başladım. Ayrıca yine bu yıllarda öğretmenimizin, kütüphaneden haftada bir tane zorunlu olarak okuttuğu kitaplar da beni okumaya alıştırdı.

Okuma eğitiminin gelişmesinde aile bireylerinin etkisi çok önemlidir. Aile içindeki bireylerin kültür düzeyleri, okuma alışkanlıkları çocuk üzerinde etki bırakır (Demirel ve Şahinel, 2006). Molfese vd. (2003), aile, evin özellikleri ve ebeveyn davranışlarının, çocukların okuma becerilerinin gelişiminde önemli rol oynadığını ortaya koymuştur.

Okuduğumuz kitapları değiştiriyoruz. Okumayı seven öğrenciler, genelde okudukları kitapları satın almak istediklerini, ancak buna maddi imkânlarının her

zaman elvermemesinden dolayı ucuz kitapları alabildiklerini belirtmektedirler. Ayrıca kitaba para vermekten de çok keyif aldıklarını ifade etmektedirler. Seramik Mühendisliği Bölümü öğrencilerinden Duygu'nun (21) bu konudaki düşünceleri şöyledir:

Fiyatı uygun olan kitapları bulduğumda toplu olarak satın alıyorum. Arkadaşlarımla da değiş-tokuş yapıyoruz. Ayrıca evdeki kitaplığı-mızdan da yararlanıyorum.

Evimizin kitaplığından yararlanıyorum. Kendileriyle mülakat yapılan öğrenciler, satın alamadıkları kitapları kütüphanelerden temin ettiklerini, hocalarının kitaplıklarından da yaralandıklarını belirtmişlerdir. Seramik Mühendisliği Bölümü öğrencilerinden Hatice'nin (22) kitap temini şu şekildedir:

Kitapçılarla birlikte ailemin geniş bir kitaplığı var oradan yararlanıyorum.

Türkiye'de kütüphane kullanımı yeterli düzeyde olmamasına (Dökmen, 1994) rağmen, bu mekânları az da olsa kullananlar, ödev yapmak için gidenler veya okumayı seven bireylerdir.

Kitaplar hakkında konuşmamak mümkün değil! Araştırmaya katılan gençler, okudukları kitaplar hakkında mutlaka arkadaşları arasında bunlarla ilgili görüş alışverişinde bulduklarını, bu sohbetlerden son derece keyif aldıklarını ve bunun oldukça yararlı bir iş olduğunu da ifade etmişlerdir. Kimi zaman aile içinde de okunan kitaplarla ilgili muhabbetlerin de yapıldığı belirtilmiştir. Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencilerinden Ebru'nun (24) bu konudaki görüşü oldukça nettir:

Okuduğumuz kitaplar ortaksa konuşmamamız mümkün değil!

Okuma, doğrudan hayata müdahale yahut hayatı dönüştürme girişimidir. Okuma kendini hayata eklemler ve hayatta bir karşılık bulur. Dolayısıyla okumayla hayat arasında doğrudan bir ilinti bulmak kaçınılmazdır (Alver, 2005).

Annemin elinde kitap olduğu hayali vardır zihnimde. Okumayı sevmeye aile bireylerinin katkısının olup olmadığı, konusunda üniversite öğrencileri tümüyle ailelerinden teşvik aldıklarını belirlemekte, çoğunluğu da yine aile bireylerinden bu konuda etkilendiklerini ifade etmektedirler. Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencilerinden Tuğba'nın (22) konuyla ilgili düşünceleri şu şekildedir:

Aile örnek olma konusunda çok büyük bir yer teşkil ediyor bence. Bir çocuğun kafasında kitap okuyan bir anne, bir baba ya da ağabey bile çok etkili olabiliyor. Benim annem ilkokul mezunu olmasına rağmen, yatmadan önce elinde kitap olduğu hayali vardır zihnimin bir yerinde. Benim de kitap okumayı sevmemin sebebi o galiba.

Babamın ve annemin katkısı çok büyüktür. Kitap okuma konusunda aile bireylerinin model olmaları, en etkili yollardan biri olmasıyla birlikte, özellikle anne ve babanın çocuklarına okumayı telkin etmeleri de yararlı olabilir. Okuma kül-

türünün henüz tam olarak yerleşmediği ülkemizde ailelerin hiç değilse böyle bir yönlendirmede bulunmaları bile önemli olarak görülebilir. Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencilerinden Hüseyin'in (22) konuyla ilgili görüşleri ilginçtir:

Babamın ve annemin katkısı çok büyüktür. Bana hep şöyle derlerdi: "Oğlum, Allah'ın ilk emri 'oku' dur. İlk inen ayet okuma üzerinedir, ne namaz, ne oruç, ne hac..." İşte bu sözler, hayatıma bu bağlamda yön veren pusula olmuştur. Anne babamın bu yaklaşımı beni okumaya iten, belki de bilinçaltıma yerleşmiş, en etkili mekanizmadır. Bu sebepten okumaya her zaman ayrı bir değer veririm.

Okuma (dolayısıyla kitap) insan hayatının o denli merkezinde yer almıştır ki insanoğlu binlerce yıldır kendini okumaktan alamamaktadır. Çünkü bu fiilde insan kendi hayatını görmekte yahut kendi hayatına nasıl yön vereceğine dair ince ayrıntılar keşfetmektedir (Alver, 2005).

İlk okunan kitaplar unutulmuyor. Okumayı sevmeye okunan ilk kitapların önemli katkısının olduğu tartışmasız bir gerçektir. Okunan ilk kitap veya kitaplarla okumaya karşı olumlu ya da olumsuz düşünceler oluşur. Bu ilk düşünceler, bireyin iyi bir okuyucu olmasında etkilidir. Bunun için çocuklara okutulacak ilk kitapların iyi belirlenmesi gerekmektedir. Görüşlerine başvurduğumuz üniversite öğrencileri genelde ilk okudukları kitapları hatırladıklarını ifade etmişlerdir. Bunların başında, "Vurun Kahpeye, Elveda Buhara, Şeker Portakalı, Pinokyo, Suç ve Ceza gibi eserler ile çeşitli hikâyeler ve dinî kitaplar" gelmektedir.

Birden çok kitap seviliyor. Okumayı seven öğrencilere yöneltilen "Okuduğun kitaplardan en çok sevdiğin hangisidir?" şeklindeki soruya genelde bütün kitapların sevildiği karşılığı verilmiştir. Özellikle ismi verilen kitapların başında Türk edebiyatından "Ahmet Hamdi Tanpınar ve Peyami Safa'nın kitapları" ile dünya edebiyatından "Tolstoy ve Dostoyevski'nin eserleri" gelmektedir. Çocuk Vakfı'nın (2006) araştırmasında ise Türkiye'de en çok basılan kitaplar, yerli ve yabancı masal, fıkra ve hikâye kitapları ilk sıralarda yer almaktadır.

Kardeşime model oluyorum. Kitap okumayı sevdirmede çevreye yapılan bir katkının olup olmadığı sorusuna, okumayı seven öğrenciler genelde yakın arkadaşlarının kitap okumayı sevdiklerini ve aile çevrelerinde kardeşlerine bu konuda örnek teşkil etmeye gayret gösterdiklerini ifade etmektedirler. Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencilerinden Muhammet'in (21) bu konudaki görüşleri şöyledir:

Kardeşimin okumayı sevmesi için çok çaba gösteriyorum. Ona model oluyorum. Kitap tavsiyelerinde bulunuyorum. Kitap okumanın gerekliliğini anlatıyorum.

Çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmadaki en etkili yollardan birisi, hiç şüphesiz büyüklerin küçüklere model olması olarak düşünülmektedir. Srommen ve Mates'in (2004) araştırmasında da buna işaret edilmekte ve bunun göstergesi olarak, evde aile bireyleri için okuma zamanı programının yapılması olduğu belirtilmektedir.

Kardeşlerime kitap ve dergi temin ediyorum. Okumayı sevdirmede çevreye (arkadaşlar, kardeşler vb.) yapılacak en önemli katkı hiç şüphesiz iyi bir okuyucu modeli olmaktır. Bundan başka iyi bir kitaplığa sahip olmak, arkadaşlarına ve kardeşlerine bu kitaplardan bahsetmek de faydalı olabilir. Ayrıca mümkünse zaman zaman kitap hediyesinde bulunmak da iyi bir yol olarak düşünülebilir. Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencilerinden Hüseyin'in (22) sözleri bunun örneğini oluşturmaktadır:

Okuduğum kitapları arkadaşlarıma tavsiye ederim. Küçük kardeşlerime seviyelerine uygun kitapları ve dergileri temin ediyorum.

Büyüklerin çocuklar için kitap temini, çok dikkat edilmesi gereken bir durumdur. Bu konuda özellikle kitap alınacak çocuğun yakından tanınması, ilgi ve ihtiyaçlarının iyi bilinmesi gerekmektedir. Aksi durumda kitaba karşı olumsuz düşünce oluşabilir.

Okunan kitabı anlamak lazım! Okumayı seven üniversite öğrencilerine yöneltilen “İyi bir okuyucu olmak için sence en önemli şey nedir?” şeklindeki soruya Seramik Mühendisliği Bölümü öğrencilerinden Bengü'nün (23) cevabı şöyledir:

Okuduğunuz kitabı anlayabilmektir. Anlamadığınız bir kitap, konuşma isteği bile uyandırmaz. Bu yüzden anlamak temeldir.

İki ayrı çaba gibi görünen “okuma ve anlama” aslında birbirine neden-sonuç ilişkisi ile bağlıdır. İnsan anlamak için okur. Okuduğunu da anlamak ister (Demirel ve Şahinel, 2006).

Kitapları ve yazarları tanımak gerekir. İyi bir okuyucu olmanın sırlarıyla ilgili olarak Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencilerinden Ebru'nun (24) cevabı okumanın niteliğiyle ilgilidir:

Seçici olmak iyi bir okuyucu olmak için önemlidir. Bunun için de fazla sayıda kitaptan haberdar olmak, okumak, yazarları tanımak gerekir.

Kitaplar eleştirel bir bakışla okunmalıdır. İyi bir okuyucu olmanın vasıflarıyla ilgili olarak Seramik Mühendisliği Bölümü öğrencilerinden Ayşe Nur (21) anlamaya işaret etmektedir:

Bu kitap bana ne anlatıyor? Ben ne anlıyorum? Başka yazarlar bu konuda ne diyorlar? Yani eleştirel bir bakışla okumak lazım.

Eleştirel okuma, metinle iletişimsel bir etkileşim içine girmez. Başka bir deyişle yazarın bize ilettiği iletiyi alımlama edimidir. Bu da metni oluşturan öğeleri değerlendirmeyi, bunları kullanmayı gerektirir (Özdemir, 2002). Okumada amaç anlamamanın tam olarak gerçekleşmesi olduğuna göre eleştirel okumanın önemi de burada kendini göstermektedir.

Kitap seçimi iyi yapılmalıdır. Okuma sevgisinin aşılması ile ilgili olarak Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencilerinden Muhammet (21) ilk okunacak kitapların niteliğinin önemine değinmektedir:

Temel edebiyat bilgilerine sahip olmak gerekir. Bu bilgilerden hareketle doğru kitap seçimi yapılabilir. Ayrıca kişinin kendisini tanıması, ilgi ve ihtiyaçlarını bilmesi ve bunlara göre kitaplara yönelmesi gerekir.

Okuma alışkanlığı kazandırmada üstünde durulması gereken hususlardan biri de kitap seçimidir. Çocuğun geleceğine ve geleceğin çocuğuna yön vermek için, kitap seçimine dikkat edilmeli ve çocuğun okuma ilgisine dönük kitaplar seçilmelidir (Güneş, 2006).

Okuyucunun ilgi alanı bilinmelidir. Okumayı sevmenin, sevdirmenin yollarıyla ilgili olarak Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencilerinden Hüseyin (22) sevgi ve ilgi konularına dikkat çekmektedir:

İyi bir okuyucu olmak için her şeyden önce kitapları sevmek gerekir. Yine bunun kadar önemli olan diğer bir nokta ise okuyucunun ilgi alanının çok iyi belirlenmesidir. Okumayı kesinlikle boş zamana bırakmamalı; onu doğal bir ihtiyaç olarak görmelidir. Gazete ve dergileri de takip etmelidir.

Kişiler, kitaba ve okumaya olan ilgileri oranında okurlar ve ilgi duydukları alanda okurlar. Bu yüzden, çocukların, gençlerin, hatta yetişkinlerin ilgi alanlarının artırılması özellikle okuma ilgilerinin geliştirilmesi, her zaman önem verilen eğitim hedefleri arasında yer almıştır (Dökmen, 1994).

Okumayı içselleştirmek gerekir. İyi bir okuyucu olmanın sırrının aslında kişinin kendisinde olduğunu düşünenler de vardır. Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencilerinden Tuğba'nın (22) konuyla ilgili görüşleri bunu işaret etmektedir:

Bence iyi bir okuyucu olmak için meraklı olmak ve kitap okumayı zevk hâline getirip içselleştirmiş olmak gerekir. Bunun için kitap okuma zevkini keşfetmeye teşvik etmeliyiz insanları.

Okuma etkinliklerinin en temel amaçlarından birisi "okumayı zevk ve alışkanlık hâline getirip bunu hayatı boyunca devam ettirmek" olarak görülmektedir. Bu amacın gerçekleşmesi, okumayı içten gelen bir ihtiyaç olarak derinden hissetmekle mümkün olabilir. Okuma, günlük ihtiyaçlarımız gibi, hayatımızın vazgeçemeyeceğimiz parçalarından birini teşkil etmelidir (Okay, 1998).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çocuklara ve gençlere okumayı sevdirmek için yapılabilecek çalışmalarından biri olarak, kitap okumayı alışkanlık ve zevk hâline getirmiş kişilerin okuma konusundaki düşüncelerinin diğerlerine yol gösterebileceği fikrinden hareketle ya-

pılan bu çalışmada ortaya çıkan sonuçlar ve bunlara bağlı olarak yapılabilecek öneriler şöyle sıralanabilir:

Okumayı seven gençler, kitap yoluyla bilgi ve birikimlerini artırmakta; hayatı, insanları, toplumu tanıma fırsatı bulmakta, duygu ve düşünce ufuklarını zenginleştirmekte, hatta kitaplar sayesinde rahatlamaktadırlar. Bu sonuçtan hareketle öncelikle, okumayı sevdirmek için, bireylere, onların ilgi ve ihtiyaçları dâhilinde, bir kitabı okuyup bitirme ve bundan hoşnut olma zevki tattırılabilir. Bunun için öğrenciler, sevebilecekleri kitaplarla tanıştırılmalıdır.

Okumaya başlama yaşı genelde çocukluk yıllarıdır. Aile ve okulun imkânları, bu gerçekten hareketle oluşturulmalı, başta anne ve babalar olmak üzere öğretmenler de buna göre hareket etmelidirler.

Ebeveynler, büyük kardeşler ve öğretmenler kitap okuma konusunda model ve yol gösterici olmaktadır. Bu yüzden aile bireyleri ile öğretmenlerin kitaba ve okumaya ilgisi, çocuğun kitaba karşı tutumunu da belirlemektedir. Bu kişilerin sorumluluklarının bilincinde hareket etmeleri, yani olumlu örnek oluşturmaları son derece önemlidir.

Kitap temini konusunda çeşitli yollar kullanılmaktadır: Satın alma, kütüphane ve kitaplık kullanımı, arkadaşlar arasında değiş-tokuş bunlardan bazılarıdır. Bu sonuçtan yola çıkılarak, aileler çocuklarına kitap alma konusunda daha duyarlı olabilir, kütüphane imkânları geliştirilebilir, evlerin kitaplık ihtiyacı giderilebilir.

İlk okunan kitaplar hatırlanmakta ve bunların genelde tanınan, bilinen kitaplar olduğu görülmektedir. Bunun için çocuklar için seçilecek kitaplar konusunda oldukça dikkatli olunması gerekmektedir. Bunların nitelikli ve sürükleyici eserler olmasına özen gösterilmelidir. Bu konuda MEB'in belirlediği "100 Temel Eser" listelerinden (ilköğretim ve lise) yararlanılabilir.

Sevilen kitaplar genelde yerli ve yabancı klasik eserlerdir. Ayrıca okuma konusunda çevreye "olumlu" örnek olduğu da ortaya çıkan sonuçlardandır. Son yıllarda yerli ve yabancı klasik eserlerin oldukça düşük fiyatlarda olması, faydalanılması gereken bir durum olarak görülebilir.

KAYNAKLAR

- Alver, K. (2005). Okumanın Halleri: Okumanın Sosyolojisi Üzerine. *Sivil Toplum*, 3(12): 51–59
- Arıcı, A. F. (2008). A National Reading Campaign in Turkey: 100 Basic Literary Works. *World Applied Science Journal*, 3(2): 162–167
- Çocuk Vakfı. (2006). *Türkiye'nin okuma alışkanlığı karnesi*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları
- Demirel, Ö. ve Şahinel, M. (2006). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Dökmen, Ü. (1994). *Okuma becerisi, ilgisi ve alışkanlığı üzerine psiko-sosyal bir araştırma*. İstanbul: MEB Yayınları
- Gallik, J. D. (1999). Do they read for pleasure? Recreational reading habits of college students. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 42: 480–489.
- Güneş, F. (2006). Çocuklarda Okuma İlgisi ve Kitap Seçimi. *İlköğretmen*, 2: 43–45
- Göğüş, B. (1978). *Türkçe ve Yazın Eğitimi*. Ankara: Gül Yayınevi
- Molfese, V. J., Modglin, A. ve Molfese, L. D. (2003). The role of environment in the development of reading skills. *Journal of Learning Disabilities*, 36: 59–67.
- Moore, D., Bean, T., Birdyshaw, D. ve Rycik, J. (1999). *Adolescent Literacy: A Position for the Commission on Adolescent Literacy of the International Reading Association*. Newark, DE: IRA
- Mullis, I. V., Martin, M. O., Gonzales, E. J. Kennedy, A. N. (2003). *PIRLS 2001 international report*. Boston: International Study Center.
- National Institute of Child Health and Human Development. (2000). *Report of the National Reading Panel: Teaching Children to Read*. Washington, DC: U.S. Government Printing Office
- Okay, O. (1998). *Konuşmalar*. Ankara: Akçağ Yayınları
- Özbay, M. (2005). *Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme Eğitimi*, Ankara: Akçağ Yayınları
- Özcebe O. S., ve Cebecioğlu, N. S. (1990). *Okuma alışkanlığı ve Türkiye*. İstanbul: Milliyet Yayınları
- Özdemir, E. (2002). *Eleştirel Okuma*. Ankara: Bilgi Yayınevi
- Özen, F. (2001). *Türkiye'de okuma alışkanlığı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları
- Saracaloğlu A. S., Bozkurt, N. ve Serin, O. (2003). Üniversite öğrencilerinin okuma ilgileri ve okuma alışkanlıklarını etkileyen faktörler. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12: 148–157

- Srommen, L. T. ve Mates, F. M. (2004). Learning to love reading: Interviews with olders children and teens. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 48: 188–200.
- Tosunoglu, M. (2000). Türkçe öğretiminde okuma alışkanlığı ve çocukların okuma eğilimleri. *Türk Dili*, 609: 546–563.

This document was created with Win2PDF available at <http://www.win2pdf.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.
This page will not be added after purchasing Win2PDF.